

Sygn. akt II UK 280/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Prusinowski

SSN Romualda Spyt

sprawie z wniosku A. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanego E.Polska Sp. z o.o. z siedzibą w G.
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 maja 2016 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 25 listopada 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2. i 3. i sprawę przekazuje
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 listopada 2014 r., Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Ubezpieczeń Społecznych w P. z dnia 13 czerwca 2013 r. w

sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przy udziale zainteresowanego E. POLSKA Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, o podleganie ubezpieczeniu społecznemu, orzekając, że wnioskodawczyni A. S. podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od dnia 25 sierpnia 2008 r. do dnia 15 listopada 2010 r. (pkt 2) oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni kwotę 210 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 3).

W ustalonym stanie faktycznym sprawy, w 2001 r. została utworzona i wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego, E. POLSKA Spółka z o.o. Wspólnikami spółki były dwie spółki prawa francuskiego. Przedmiotem działalności spółki było unieszkodliwianie i zagospodarowywanie odpadów oraz wywóz śmieci i odpadów. Działalność była prowadzona w G. na terenie dzierżawionym od Gminy G., gdzie znajdowało się składowisko odpadów. Spółka zatrudniała sześciu pracowników: operatorów specjalistycznego sprzętu używanego na składowisku, dwie pracownice administracyjne oraz dwóch dozorców. W dniu 1 listopada 2001 r. została zatrudniona wnioskodawczyni, która od tego dnia została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. W 2003 r. wnioskodawczyni zaszła w ciążę i od września 2003 r. nie świadczyła pracy w związku z niezdolnością do pracy, otrzymując z tego tytułu zasiłek chorobowy wypłacany przez spółkę do dnia porodu 1 lutego 2004 r. W okresie od dnia 1 lutego 2004 r. do dnia 22 maja 2004 r. korzystała z urlopu macierzyńskiego i pobierała zasiłek macierzyński, a od dnia 10 sierpnia 2004 r. do 31 lipca 2005 r. korzystała z urlopu wychowawczego. W dniu 1 sierpnia 2005 r., będąc już w drugiej ciąży, wróciła do pracy, a po około 2-3 tygodniach zaprzestała jej świadczenia w związku z niezdolnością do pracy. Z tego tytułu ponownie pobierała zasiłek chorobowy do dnia porodu 23 marca 2006 r., a następnie od dnia 23 marca 2006 r. do dnia 26 lipca 2006 r. korzystała z urlopu macierzyńskiego i pobierała zasiłek macierzyński. Od dnia 6 września 2006 r. do dnia 31 lipca 2008 r. korzystała z urlopu wychowawczego. W dniach 25 i 26 sierpnia 2008 r. odwołująca, według swojego oświadczenia, powróciła do pracy i ją świadczyła, a od 27 sierpnia 2008 r. do dnia porodu w dniu 1 kwietnia 2009 r. korzystała ze zwolnień lekarskich. Z powodu nieobecności odwołującej w pracy od dnia 1 września 2003 r. do dnia 31 stycznia

2008 r. na jej miejsce została zatrudniona A. S. w pełnym wymiarze czasu pracy. Od początku 2007 r. składowisko w G. było już wypełnione, miasto nie wyraziło zgody na rozszerzenie jego obszaru, zaś Wojewoda [...] - decyzją z dnia 26 czerwca 2007 r. - wyraził zgodę na jego zamknięcie. Pod koniec 2007 r. spółka zwolniła wszystkich pracowników, z wyjątkiem A. G., który znajdował się w okresie ochronnym, poprzedzającym przyznanie świadczenia przedemerytalnego oraz wnioskodawczyni A.S., przebywającą na urlopie wychowawczym. Spółka od 2008 r. nie prowadziła żadnej działalności w Polsce, występując w dniu 26 czerwca 2008 r. do Sądu Rejonowego w P. o ogłoszenie upadłości z likwidacją majątku. Postanowieniem z dnia 7 października 2008 r., V GU .../08, Sądu Rejonowego w P. wniosek ten został oddalony ponieważ majątek spółki nie wystarczył na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego, obejmującego likwidację majątku dłużnika. Jednocześnie Sąd stwierdził, że spółka od marca 2003 r. nie spłacała swoich zobowiązań, nie posiadała żadnego majątku nieruchomości, zaś ruchomości wyceniono na kwotę 1.700 zł. Z tytułu działalności spółka rozliczała się w Urzędzie Skarbowym w R. Postanowieniem z dnia 30 września 2008 r. Spółka została wykreślona z VAT-UE. W lipcu 2008 r. wnioskodawczyni powiadomiła telefonicznie A. S. o planowanym powrocie do pracy po zakończeniu urlopu wychowawczego. A. S. przekazała tę informację prezesowi we Francji, który chciał, by wnioskodawczyni skontaktowała się z nim osobiście. Wnioskodawczyni nawiązała kontakt i otrzymała informację, że spółka nie prowadzi już działalności w Polsce, w związku z czym nie ma ani potrzeby, ani możliwości dalszego jej zatrudniania. Trzeba też nadmienić, że od lipca 2008 r. spółka zaprzestała składania dokumentów zgłoszeniowych i imiennych raportów miesięcznych za odwołującą oraz nie uiszczała za nią składek na ubezpieczenie społeczne.

Zaskarżoną decyzją z dnia 20 października 2009 r., organ rentowy, na podstawie art. 83 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 1 i pkt 19, art. 9 ust. 6, art. 11 ust. 1., art. 12 ust. 1 i ust. 2, art. 13 pkt 1 i pkt 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm., dalej ustawa systemowa), stwierdził, że wnioskodawczyni - z tytułu zawartej umowy o pracę z płatnikiem składek E. POLSKA Sp. z o.o. - jako pracownik podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym,

chorobowemu i wypadkowemu w okresach od dnia 1 listopada 2001 r. do dnia 31 stycznia 2004 r., od dnia 23 maja 2004 r. do dnia 9 sierpnia 2004 r., od dnia 1 sierpnia 2005 r. do dnia 22 marca 2006 r., od dnia 27 lipca 2006 r. do dnia 5 września 2006 r., jako osoba pobierająca zasiłek macierzyński polegała obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnemu i rentowym w okresach od dnia 1 lutego 2004 r. do dnia 22 maja 2004 r., od dnia 23 marca 2006 r. do dnia 26 lipca 2006 r., jako osoba przebywająca na urlopie wychowawczym podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w okresach od dnia 10 sierpnia 2004 r. do dnia 31 lipca 2005 r., od dnia 6 września 2006 r. do dnia 24 sierpnia 2008 r., natomiast nie podlegała jako pracownik obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia 25 sierpnia 2008 r. do nadal.

Wnioskodawczyni wytoczyła przeciwko spółce E. kilka procesów, w których zapadły następujące wyroki:

- wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w P. z dnia 10 lutego 2009 r. w sprawie IV P .../08, zasądający od pozwanego E. Polska Sp. z o.o. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 7.662,21 zł z odsetkami

- wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w P. z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie IV P .../12, zasądający od pozwanego E. Polska Sp. z o.o. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 129,71 zł z odsetkami

- wyrok zaoczny Sądu Rejonowego P. z dnia 28 kwietnia 2011 r. w sprawie IV P .../10, zobowiązujący pozwanego E. Polska Sp. z o.o. do wydania powódce świadectwa pracy za okres zatrudnienia od dnia 1 listopada 2001 r. do dnia 15 listopada 2010 r. z zapisem, że powódka pracowała w charakterze asystentki do spraw administracyjnych w pełnym wymiarze czasu pracy, a umowa została rozwiązana na podstawie art. 55 § 1¹ k.p.

- nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w P. z dnia 8 października 2012 r. w sprawie IV Np. .../12, nakazujący zapłacić pozwanemu E. Polska Sp. z o.o. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 6.129,71 zł z odsetkami

- nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w P. z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie IV Np. .../11, nakazujący zapłacić pozwanemu E. Polska Sp. z o.o. na rzecz wnioskodawczyni kwotę 6.129,71 zł z odsetkami.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od tej decyzji organu rentowego, przywołując treść art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 13 ustawy systemowej, z których wynika, że pracownicy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym, wypadkowemu i chorobowemu od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia jego ustania. Za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy systemowej), odwołując się również do definicji pracownika - art. 2 k.p. i stosunku pracy - art. 22 k.p. W ocenie Sądu pierwszej instancji zaskarżona decyzja okazała się prawidłowa. Wprawdzie wnioskodawczynie w terminie 1 miesiąca od zakończenia urlopu wychowawczego zgłosiła zamiar powrotu do pracy, nie było jednak podstaw do uwzględnienia odwołania, skoro zainteresowana spółka już od początku 2008 r. zaprzestała działalności w Polsce, w związku z czym nie było pracodawcy. Spółka zwolniła wszystkich pracowników już pod koniec 2007 r., a zatem w dniu 25 sierpnia 2008 r. nie było już miejsca, w którym odwołująca mogłaby świadczyć pracę.

Rozpatrując apelację wnioskodawczynie, Sąd Apelacyjny ostatecznie podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, dokonując jednak ich odmiennej oceny prawnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego zgromadzone w sprawie dowody nie przeczą istnieniu stosunku pracy po dniu 24 sierpnia 2008 r. Sąd odwoławczy zwrócił uwagę, że wnioskodawczynie do dnia 24 sierpnia 2008 r. korzystała z urlopu wychowawczego i z tego tytułu podlegała szczególnej ochronie, bowiem stosownie do art. 186¹ § 1 k.p. pracodawca nie mógł wypowiedzieć ani rozwiązać z nią umowy o pracę do dnia zakończenia urlopu. Wyjątkowo rozwiązanie stosunku pracy przez pracodawcę jest dopuszczalne jedynie w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy. Z reguły urlop wychowawczy kończy się z upływem terminu wskazanego we wniosku pracownika o jego udzielenie, a przedterminowe jego zakończenie może nastąpić z inicjatywy pracownika, za zgodą pracodawcy. Jeżeli nie dojdzie do takiego uzgodnienia urlop wychowawczy kończy się po zawiadomieniu pracodawcy przez pracownika o rezygnacji z urlopu, dokonanym najpóźniej na 30 dni przed terminem zamierzonego podjęcia pracy. Z chwilą zakończenia urlopu następuje wznowienie realizacji stosunku pracy. Po stronie pracownika rodzi się obowiązek stawienia się do pracy

w stanie gotowości do jej wykonywania, a po stronie pracodawcy obowiązek dopuszczenia pracownika do pracy. Odnosząc powyższe rozważania do stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy, Sąd drugiej instancji stwierdził, że do dnia zakończenia przez odwołującą urlopu wychowawczego jak i po tym dniu spółka istniała, nie została ogłoszona jej upadłość ani likwidacja. W ocenie Sądu fakt, że zostało zamknięte składowisko odpadów w G., nie przeczy istnieniu spółki. Spółka nadal istniała co potwierdza wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym. Poza tym, nie zwolniono wszystkich pracowników, jak ustalił Sąd Okręgowy. Trwało zatrudnienie A. G. i trwał stosunek pracy A. S. przebywającej na urlopie wychowawczym. Nie doszło także do ogłoszenia upadłości spółki. Nie zachodziły również przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę z winy odwołującej. W ocenie Sądu wnioskodawczynie przed zakończeniem urlopu wychowawczego powiadomiła pracodawcę o chęci powrotu do pracy, miesiąc przed jego końcem - w lipcu 2008 r. i stawiała się w pracy po jego zakończeniu. Na potwierdzenie gotowości do pracy na rozprawie w dniu 9 września 2010 r. złożyła pismo z dnia 25 lipca 2008 r. adresowane do spółki, w którym informuje o przerwaniu urlopu wychowawczego i powrocie do pracy wraz z dowodem nadania tego pisma. Pracodawca nie odebrał powyższej przesyłki (k. 125 a.s.). Zdaniem Sądu nie sposób negować istnienia gotowości do pracy po stronie wnioskodawczynie, która wykazała zamiar wykonywania pracy, faktyczną zdolność do świadczenia pracy, uzewnętrżniła gotowość do wykonywania pracy oraz pozostawała w dyspozycji pracodawcy. W tych warunkach nie ulega wątpliwości, że odwołująca nie świadczyła pracy z winy pracodawcy, który nie dysponując dotychczasowym stanowiskiem pracy, powinien dokonać wypowiedzenia umowy o pracę stosownie do art. 32 § 1 k. p. W rozpatrywanej sprawie organ rentowy w żaden sposób nie wykazał, czy i kiedy doszło do rozwiązania umowy o pracę między wnioskodawczynią a zainteresowaną Spółką, a zamknięcie składowisko odpadów w G., nie oznacza zaprzestania działalności Spółki w rozumieniu przepisów Kodeksu spółek handlowych (art. 270, 272 k.s.h.).

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik organu rentowego zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 12 pkt 1, art. 13 pkt 1, art. 8 ust. 1 ustawy systemowej, w związku z art. 2

oraz art. 22 k.p. przez błędne zastosowanie i przyjęcie, że niewykonywana umowa o pracę powoduje obowiązek ubezpieczenia społecznego. W oparciu o te zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pełnomocnik wnioskodawczynie wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania, a w wypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przede wszystkim trzeba przypomnieć, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania, tak jak w rozpatrywanej sprawie, bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny.

W ustalonym i przyjętym przez Sądy obu instancji stanie faktycznym sprawy, nie jest wątpliwe, że wobec zapewnienia składowiska w G., na terenie którego prowadzona była działalność (miasto nie wyraziło zgody na rozszerzenie jego obszaru, zaś Wojewoda wyraził zgodę na jego zamknięcie), spółka zaprzestała wykonywania działalności, polegającej na unieszkodliwianiu i zagospodarowywanie odpadów - od 2008 r., występując do Sądu Rejonowego w P. o ogłoszenie upadłości z likwidacją majątku. Oddalając powyższy wniosek, Sąd jednocześnie ustalił, że spółka już od marca 2003 r. nie spłacała swoich zobowiązań, w istocie nie posiadała żadnego majątku i została wykreślona w Urzędzie Skarbowym z VAT-UE. Zostało też ustalone, że wnioskodawczynie – w rozmowie telefonicznej z prezesem spółki, otrzymała informację, że spółka nie prowadzi działalności w Polsce, w związku z czym nie ma potrzeby i możliwości dalszego jej zatrudnienia. W tej sytuacji należało ocenić czy nie doszło, wprawdzie do nieformalnego, ale

złożonego wnioskodawczyni oświadczenia woli o rozwiązaniu stosunku pracy. Sąd drugiej instancji pominął, co trafnie zarzuca skarżący, że oświadczenie woli pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę, może być wyrażone przez każde zachowanie, ujawniające wolę w sposób dostateczny, a więc także w sposób dorozumiany, mimo jego formalnej wadliwości (art. 30 § 3 k.p.). Oświadczenie w takiej formie (ustnej, w rozmowie telefonicznej) nie powoduje nieważności dokonanej czynności prawnej, aczkolwiek upoważnia pracownika do wystąpienia na drogę sądową z odpowiednim roszczeniem przewidzianym przepisami prawa. W rozmowie tej została także podana przyczyną takiego nieformalnego oświadczenia woli pracodawcy - zaprzestanie prowadzenia przez niego działalności w Polsce, co potwierdzają przytoczone wyżej ustalenia stanu faktycznego. Tym samym, zdaniem Sądu Najwyższego, wnioskodawczyni nie mogła pozostawać w gotowości do pracy, gdy się uwzględni, że nie istniała faktyczna możliwość świadczenia pracy i łączący się z tym realny zamiar wykonywania pracy na umówionym stanowisku pracy.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, według którego zaprzestanie działalności gospodarczej może oznaczać rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1999 r., I PKN 627/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 355), zaś faktyczna likwidacja spółki i zaprzestanie jej działalności jako zakładu pracy wyklucza możliwość powoływania się pracownika na jego gotowość do pracy (art. 81 § 2 k.p.) – por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 1997 r., I PKN 280/97 (OSNAPiUS 1998 nr 15, poz. 453).

Okoliczności powyższe nie zostały wzięte pod uwagę, co czyni uzasadnionym zarzuty skargi kasacyjnej błędnego (przedwczesnego) zastosowanie prawa do niewłaściwie ocenionego stanu faktycznego i przyjęcia, że niewykonywana umowa o pracę powoduje obowiązek ubezpieczenia społecznego.

Tym się kierując, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

